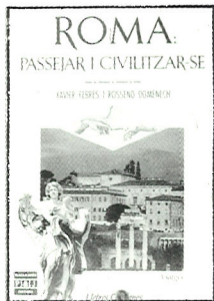

Publicacions

FEBRÉS, Xavier; DOMÈNECH, Rossend.
«ROMA: passejar i civilitzar-se»
Plaza & Janés Editores, S.A.
Barcelona, 1987.

La calor extraordinària que aquest estiu va fer tant de mal a Grècia i a Itàlia m'havia foragitat, inconsolable, de Roma, després d'intentar resistir durant cinc dies pels seus carrers i places, com un pollastre dins un forn.

Aquesta partida precipitada em va deixar un regust d'insatisfacció i nostàlgia gairebé insuportable fins que, dues setmanes més tard, a la secció de llibres del Pryca, a Sant Adrià de Besòs, vaig topar amb el volum que em podria guarir de la tremenda set que portava encallada a la gola.

Dels autors, Xavier Fabrés i Rossend Domènech, coneixia el primer per la seva obra «El Mediterráneo ciudad» que s'havia publicat com a col·leccionable en els dominicals de «la Vanguardia». Jo n'havia consultat, abans de marxar, els capítols que fan referència a Nàpols, un dels llocs on m'havia proposat d'arribar, tot i que, més enllà, el meu objectiu últim i veritable fos l'illa de Stromboli. Illa que en els deliciosos mapes que Gregori XIII féu pintar entre 1580 i 1583 a Ignacio Danti, i que és possible veure a l'anomenada Galeria de Mapes del Vaticà, apareix representada, entre sirenes i monstres marins, per un petit volcà amb un fumerol, i en la qual es troba encara avui un d'aquests terribles fenòmens naturals en plena activitat. A més, per un inexplicable motiu, en la meua memòria aquest nom va associat al titellaire Menjafoc, del conte «Pinotxo», el qual, sota una espadardora aparença, manifestava amb esternuts la seva bondat i compassió pel noi de fusta.

De l'altre autor, Rossend Domènech, haig de confessar —sacrament que torna a estar de moda a Roma des de l'arribada a la Càtedra de Sant Pere de l'inefable Sant Pare polonès— tot i que el pecat no sigui potser massa greu o, si més no, compartit per molts, que no en sabia res, raó que, si no som dels dogmàtics, ens hauria de permetre re-

baixar la falta a la categoria dels pecats menors. Ara, és clar, després de llegir el llibre ja puc dir que la seva mà —com s'informa a la solapa, resideix a l'Urbs des de l'any 68— es deixa notar en un coneixement molt íntim de la ciutat, inassolible per a qui no hi hagi fet una llarga estada. Cosa que es veu, per exemple, quan ens informa dels problemes del trànsit, amb una desesperació que només pot reflectir qui els pateix diàriament; o quan ens avisa amb vivacitat de les més recents propostes de restauració del fòrum; de la nova gestió dels museus, amb «sponsors» que els tindrien oberts fins i tot de nit, només a canvi del vestir el personal amb unes samarretes-anunci de la seva marca, com ara fa el nostre Ram-Joventut en el bàsquet; o ens descriu la política italiana i la seva dinàmica cíclica d'escàndols talment com si es tractés d'una representació d'òpera, o d'una combinació de peces musicals de força creixent i final d'ària patètica amb aparició de la víctima emmanillada i llesta per a ser portada a la presó, tot i que, com tothom ha pogut veure en el cas recent de l'arquebisbe Marcinkus, els finals no són sempre iguals, i la comèdia pot acabar en estranya inhibició de la justícia.

La voluntat manifesta i reeixida que recorre tota la intencionalitat del llibre, de no confeccionar una tradicional guia de viatges, plena d'itineraris i sensacions prefixades, és un dels factors que contribueix a fer més agradable una escriptura que no oblida mai la petja dels catalans a la ciutat, des de la celebèrrima família dels Borja, enterrats a l'església de Monserrato, al carrer del mateix nom, prop de la Piazza Nabona, fins al recent pas per l'Acadèmia Espanyola de Belles Arts de l'historiador de l'art Joaquim Garriga o del catedràtic d'estètica Arnau Puig.

Es tracta doncs, com els mateixos autors el defineixen, d'un llibre d'evocacions, per on desfilen puntualment colors —tons vermellorsos, marrons, palla, rovells daurats, vermells pompeians, gairebé tirant a caoba, rajol cru, tons cendrosos— fonts, cel, arbres, cuina, esglésies, models de les regions del sud a la recerca de contracte cinematogràfic, monuments i els racons aquells que hom busca a la ciutat per tal de fer-la seva, racons de tranquil·litat on es pugui seure, bo i deixant-se acariciar per l'ambient, llegint el diari, prenent una beguda, o simplement mirant, feliç per la troballa.

Arribat a la fi d'aquest comentari, si us haig de ser del tot sincer, no puc deixar d'afegir que ni després d'aquesta lectura, ni de les més de sis-centes pàgines de l'obra de Pla —«Itàlia i el Mediterrani»— a la qual em va conduir im-

mediatament, i que m'és permès citar perquè els mateixos Febrés i Domènech s'hi refereixen sovint, i també perquè evoca una mica el mestre sota l'advocació del qual han posat el seu llibre, aquella set, nostàlgia insatisfeta, que em queda des de la meua fugida, es troba encara lluny de desaparèixer. També cito Pla perquè s'entengui que aquest comentari no vol anar pas contra la bondat de l'obra; es tracta simplement d'una constatació, de la constatació que hauré de tornar-hi.

Francesc Manzanera

RUBERT DE VENTÓS, Xavier
«El laberinto de la hispanidad»
Ed. Planeta. Barcelona, 1987.

Tot l'assaiig *El laberinto de la hispanidad*, de Xavier Rubert de Ventós, gira —s'ésgota diria jo— al voltant d'una paradoxa esquemàtica: els avantatges d'una «bona» colonització (en el sentit moral del terme) hispana a Amèrica, enfront dels criteris dominants de l'expansió anglosaxona (hereus del principi d'eficàcia econòmica immediata), s'han transformat al capdavant en desavantatges per a l'Amèrica contemporània, les deficiències de la qual en l'organització d'una estructura social homogènia i solent no són res més que la darrera conseqüència d'aquella forma de colonització, la qual, per la seva banda, va tenir també influències negatives sobre la pròpia marxa d'Espanya. A partir d'aquí, evidentment, Rubert de Ventós es dedica a justificar cadascuna de les parts de la paradoxa, de manera proporcional a la seva obvietat o originalitat. No sembla necessari recalcar la successió de tares que han recorregut i encara recorren les societats hispano-americanes (militarisme, caciquisme, incapacitat per a explotar els propis recursos d'una forma rendible, tendència a les dependències socio-econòmiques consecutives, etc.) perquè el llibre es centri en elles; les pàgines dels diaris en són encara un testimoni directe.

Tanmateix, el cor de la demostració és a la primera part de la paradoxa i a l'acceptació de la relació causa-efecte que n'és inherent. Sens dubte, pot sorprendre que a hores d'ara (encara que potser sorprengui menys en aquests moments) un honorat intel·lectual de ben guanyat prestigi —un xic malparat per una discutible dedicació política directa— com Rubert de Ventós surti, no ja en defensa del concepte tants cops flagel·lat d'«hispanitat», sinó que es dediqui més, de forma persistent i simplista (gens sistemàtica ni profunda), a respondre als tòpics de la coneguda «llegenda negra» en lloc de reflexionar sobre el sentit mateix de la hispanitat. No cregueu que el reptotxe és fruit de l'oportunisme, atès que estem encarats cap a fasts commemoratius inevitables; el problema rau més aviat en la superficialitat de bona part de les reflexions que s'hi han proposat i, sobretot, en la demostració —un cop més— de la dita que fa: «la funció crea l'orgue». És a dir, que el filosofar vulgaritzador sobre «Espanya com a problema» (ampliat aquí a «la hispanitat com a problema») porti a l'assagisme més dolent i fàcil, dubtosa contribució de la nostra intel·lectualitat contemporània.

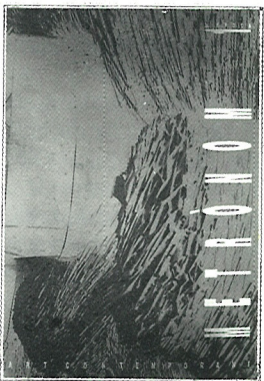
En el text que ens ocupa hi ha força exemples: per justificar la «bondat» de la colonització espanyola —sense caure mai en la grolleria d'una generalització impossible— Rubert converteix les motivacions religioses i les posicions arcaïtzants dels «conquistadores» (i no oblidem aquesta paraula) en coartades a favor del seu plantejament. A més, i dins d'aquesta lògica, cau, en defensar les posicions dels jesuïtes, en les mateixes simplificacions que la famosa pel·lícula *La Misión*, que ell mateix cita. D'altra banda, triga més de seixanta pàgines a recordar-se que van ser els espanyols qui van introduir el tràfic de negres al continent americà. En realitat, tot això —tal com passa en les caracteritzacions weberianes de l'esperit colonitzador anglosaxó— són simples trucs, la major part d'ells dolents, en la fal·lacia de fixar unes tesis que no necessàriament han de ser errònies, però que malauradament no semblen exposades de forma suficient. Tampoc no seria just negar al llibre algunes observacions suggeridores (prengui's com a exemple la reflexió al voltant del caràcter renaixentista d'un personatge com Hernán Cortés) o els moments feliços, fruit d'una escriptura àgil i molts cops amena.

Tanmateix, no estic segur que la qüestió de fons aparegui clarament expressada en el text: ¿per què aquest llibre? El mateix Rubert de Ventós ens indica que «la pretensió de este libro es mucho más modesta. No se trata de rees-

Publicacions

cribir ninguna historia. Sólo de diluir algunos de los grumos conceptuales que han venido a galvanizar apelmazar nuestra visión del pasado». Això està molt bé, però no respon a la pregunta clau: ¿des d'on diluïm? i per què? Aquí neix la sospita de si, més enllà del joc «post-modern» de retornar escèpticament als principis del passat (ara del passat «progre», anticolonialista, anti-hispanista, etc.) per a invertir-los, no estarà aflorant la vocació re-nacionalista del poder actual en la seva revisió del passat històric. O si fins i tot, anant encara més enllà, no ens estarem enfrontant a una admonició sobre la necessitat/opportunitat de regenerar Espanya, de reconvertir-la ideològicament a partir d'una manera diferent de pensar-la, de la recerca d'una línia «pròpia» d'interpretació de la Història dins d'un projecte global de «re-hispanització» del continent americà, en el moment d'afrontar, un cop més, el repte de la incorporació a Europa, tan llargament diferida i fallida durant segles. Potser només siguin fantasmes propis i tot això no estigui en el llibre, però *El laberinto de la Hispanidad* com a mínim me'ls ha suscitat.

José Enrique Monterde

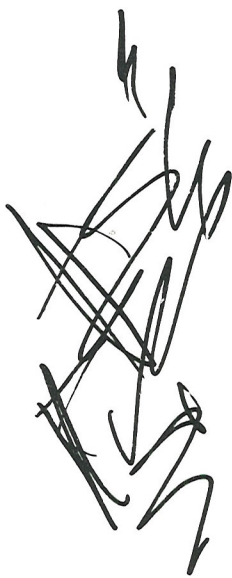
METRÒNOM ART CONTEMPORANI
Publicació del Centre de Documentació d'Art Actual Fundació Privada d'Art Contemporani Tous - de Pedro Núm. 1 - segona època Octubre, 1987

Amb aquest primer número Metrònom inicia la seva segona època i pren uns aires nous que li permetin una volada rica en experiències i objectius. En el terreny de l'experiència la nova revista disposa de l'antecedent dels sis números que van sortir a la primera etapa, la qual va finalitzar pel juny de 1986 (núm. 6). Des de llavors ençà s'han fet les

transformacions necessàries per a complir uns objectius bàsics, el principal dels quals és donar a conèixer al públic interessat en el món de l'art contemporani, les recerques d'artistes importants del país i de l'estranger. El caràcter alternatiu de Metrònom, la varietat de propostes i el seu caràcter no comercial ha estat possible precisament gràcies a una voluntat no lucrativa del concepte de l'art. És força normal, doncs, que la revista documenti el lector curiós de les noves vies d'expressió, i doni una primacia a aquest aspecte i no pas a la polèmica o la discussió entorn de les tendències; en tot cas es tracta d'una informació necessària, prèvia per a tot aquell qui vulgui participar en el diàleg, car és ben sabut —si bé no tothom n'és conscient— que per a parlar, discutir i argumentar cal una documentació seriosa. El paper que juga la nova època de la revista rau, doncs, principalment, a acollir una important documentació gràfica de les activitats que s'han dut a terme al llarg de la temporada, i uns textos que van des de l'entrevista a l'artista fins a la narració de l'activitat en concret o la seva descripció literària.

Hi tenen cabuda la instal·lació escultòrica i vídeo-instal·lació de J.P. Thibeau i F. Proudnom, els fotomuntatges de Quim Daví, les pintures de Rafael Joan, els instruments d'observació de T. Bel, l'exposició *Adding fuel to the fire* de David Mach, i d'altres aportacions al camp de difusió, sovint estret, de la recerca artística actual. La revista conserva un format similar a la primera època, tots els textos estan traduïts a l'anglès i, fet notable, sense publicitat.

C.R.T.

METRÒNOM MONOGRAFIES D'ART
Publicació del Centre de Documentació d'Art Actual Fundació Privada d'Art Contemporani Tous - de Pedro Núm. 1: SACRIFICI, Octubre, 1987.

«Amb el títol **SACRIFICI** s'inicia la publicació d'una col·lecció de monogràfics, en què s'aniran alternant temes de caràcter obert, com el present, amb d'altres dedicats exclusivament als artistes que hagin desenvolupat la seva obra en un camp alternatiu.» Aquest és l'encapçalament dels monogràfics que inicia Metrònom, el primer dels quals apareix conjuntament amb l'altra revista de documentació artística.

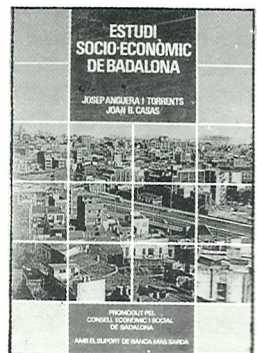
El monogràfic presenta un apropament seriós que permet entrar en diàleg, contacte i fins i tot confrontació amb altres discursos que no són pròpiament l'artístic i que no són tan llunyans, com ara el discurs filosòfic, el científic, l'antropològic, etc. En aquest cas el tema escollit és el **SACRIFICI**, que se centra en el terreny de l'art però que, com acabem de dir, és tractat també des d'altres perspectives o disciplines. És un tema força ric, d'una constància històrica inusual, que té com a part central un dossier ampli i exhaustiu sobre la figura de Jordi Benito (entrevista, documentació literària) i un altre sobre l'artista alemany Hermann Nitsch (conversa, documentació de la seva obra, Primer Manifest de l'*Origen Mysterien Theater*, Manifest de l'Art Corporal, dossier fotogràfic). A l'entorn d'aquest nucli gira la reflexió sobre el *body art*, l'acció conceptual oberta, la importància del cos com a medi i com a fi de l'obra artística.

Per altra part, els primers articles de **SACRIFICI** tenen un caire discursiu a l'entorn de les diferents branques del saber: antropologia i cultura asteca (*Sacrificio humano y civilización en Mesoamérica*, de Jordi Gussinyer), antropologia i cultura mediterrània (*Sobre el ase-*

sinato ritual de dioses y su teoría, de Manuel Delgado), psicoanàlisi (*El sacrificio lletig des d'una òptica de psicologia*, de Guillem Viladot), estètica (*Artíficis, Sacrifici*, de Pere Salabert), filosofia (*Georges Bataille: Sacrificio y experiencia pura*, de Miquel Morey; *El món com a enigma*, d'Antoni Serra), cinema (*En torno al «Sacrificio» de Andrei Tarkovski*, de J.E. Monterde), pròpiament artística (*El auto-sacrificio de Joseph Beuys*, de Lourdes Cirlet).

Com podem observar, el ventall és prou suggestiu com per a engrescar a la lectura, si més no perquè cobreix importants llacunes en l'estudi de temes cabdals en el terreny del pensament. Per altra part, la documentació gràfica és força acurada, amb fotografies de J.P. Witkin o l'enregistrament fotogràfic d'una seqüència sacrificial portada a terme per *Los Rinos*. La revista està traduïda a l'anglès i té un format idèntic al de la seva companya. Esperem que continuï amb la mateixa il·lusió amb què s'ha encetat aquest primer monogràfic.

C.R.T.

ÀNGUERA i TORRENTS, Josep i B. CASAS, Joan
«Estudi socio-econòmic de Badalona»
Badalona, 1987

«L'economia és l'estudi de la manera com els individus i la societat decideixen emprar els recursos escassos que podrien tenir usos alternatius per a produir diversos béns i distribuir-los pel seu consum, present o futur, entre les diferents persones i grups de la societat»

(Samuelson)

No és gaire habitual l'elaboració de treballs d'anàlisi econòmica que tinguin com a protagonista poblacions petites.

Publicacions

En aquesta ocasió, hem d'agrair l'encàrrec que el Consell Econòmic i Social local, amb el suport de Banca Mas Sardà ha fet a Josep Anguera i Torrents i a Joan B. Casas, per a la confecció del treball titulat: **Estudi socio-econòmic de Badalona**.

Josep Anguera i Torrents és doctor en Ciències Econòmiques i Llicenciat en Dret, i Joan B. Casas és Llicenciat en Ciències Econòmiques i Professor Mercantil. Ambdós són professors a la Universitat Autònoma de Barcelona. Es tracta, doncs, de dos autors amb una preparació adequada i habituats a la docència. Característica aquesta última que queda reflectida en moltes planes del llibre (però no en totes): ús d'un llenguatge que posa a l'abast de tothom temes que normalment són patrimoni de gent especialitzada.

Els autors, en 412 pàgines, fan un repàs als diferents factors que s'han de considerar en una anàlisi econòmica que doni una visió de conjunt: el medi físic, els recursos humans, els sectors productius, el benestar social, la infraestructura financera, la viària, les inversions públiques... i no tan sols en allò que fa referència al passat i al present econòmic de la nostra ciutat, sinó que els autors interpreten, potser excessivament, el que haurien de ser actuacions de futur.

Aquest repàs es mostra irregular de vegades, tant pel que fa a l'espai dedicat (per exemple, 10 planes a l'agricultura i tan sols 6 a les inversions públiques locals), com a les dades emprades (capítols que comencen als anys 70 i altres només fan referència a xifres recents). Tot això evidentment dificulta la perspectiva global que era un dels objectius dels autors.

De tota manera estem davant d'una obra a la qual no es pot restar importància ni qualitat, tant pel camí que inicia com per la informació que recull, es convertirà sens dubte en una eina de treball. Hauria d'ésser superflu fer la recomanació a les institucions públiques i privades de Badalona que segueixin el camí obert per l'**Estudi socio-econòmic**. Avui que s'ha convertit en objectius nacionals el desenvolupament econòmic i la modernització productiva, els instruments més adients en la lluita contra l'atur, treballs com el que aquí es presenta poden ser bons elements per una intervenció encertada (al nivell que a cadascú pertoqui) a fi de superar el gran problema de la nostra societat i del nostre temps.

La nota negativa ve donada per la presentació. No crec que un treball com aquest mereixi ser editat com ho ha estat. És de suposar que s'ha considerat que tan sols devia interessar a un públic minoritari, no gaire exigent en la

forma i sí en el fons; és una apreciació subjectiva dels editors que no comparteixo.

Francesc Serrano i Villarroya

PROGRAMA DE SALUT LABORAL «Guions de Salut Laboral»

Els «Guions de Salut Laboral», són una publicació que edita periòdicament el Programa de Salut Laboral del Departament de Sanitat de l'Ajuntament de Badalona.

Adreçats als treballadors i treballadores, els «Guions» s'inscriuen en el Subprograma de Sensibilització, l'objectiu del qual és promoure un marc de discussió col·lectiva de temes relacionats amb la Salut Laboral. La justificació de l'esmentat Subprograma es basa en la necessitat sanitària que els treballadors i treballadores intervinguin activament i de forma qualificada en la Defensa de la seva Salut.

A continuació descriurem els trets principals de la publicació i de la seva contextualització en un procés assembleari.

Quant als continguts: cada «Guió» tracta monogràficament un risc laboral. Fins l'actualitat els temes publicats són els següents: el soroll, el mal d'esquena, els tòxics, les al·lèrgies, l'ambient tèrmic, la pols i els cancerígens. Més que una informació exhaustiva sobre cada tema es pretén presentar les diferents vessants en què ha d'ésser tractat i els

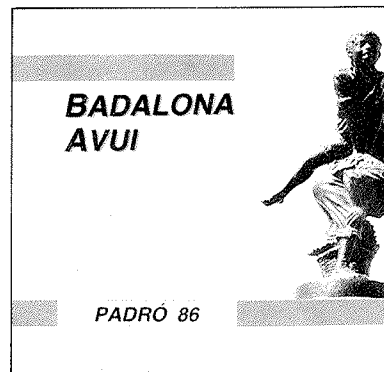
conceptes bàsics de cadascuna d'elles. Aquesta sistemàtica representa una de les propostes, evidentment la que subscrigué el Programa de Salut Laboral, per a l'anàlisi i debat dels riscos laborals. Quant al disseny: els objectius són que resulti atractiu, operatiu i novedós. Els «Guions» es presenten en una carpeta de solapes que conté una sèrie de fitxes on consten els diferents apartats. Aquesta presentació facilitada que en tot moment la informació pugui ser ampliada amb els apunts de l'usuari o amb l'edició de noves fitxes.

Quant a la seva contextualització: cada «Guió» es lliura a tots els Comitès d'Empresa de Badalona i a les Organitzacions Sindicals locals que els subscriuen, és a dir: CC.OO., UGT i CNT. Per cadascun se celebra una Assemblea de Salut Laboral al Museu de la Ciutat a la qual es convoquen els delegats i delegades sindicals així com qualsevol a qui pugui interessar.

Durant la primera part de l'Assemblea es presenta el «Guió», s'amplien els continguts i es discuteixen els aspectes que no han quedat prou clars. Durant la segona part els assistents relacionen el risc de què es parla amb la seva presència en els respectius llocs de treball i en cas que hagi estat tractat per algun col·lectiu o individu es presenta l'experiència del procés.

De cada assemblea s'elaboren unes conclusions que es redistribuiran entre els participants.

*Pep Eroles / Pau Azpilicueta
Programa de Salut Laboral*

SERVEI D'ESTADÍSTICA «Badalona avui» Badalona, 1987

El llibre **BADALONA AVUI**, és un estudi de la població d'aquesta ciutat segons les dades del padró de 1986, últim realitzat i que amb les anteriors publicacions del mateix Ajuntament, *Estudi socio-econòmic* (1976) i *Conèixer Badalona* (1982), conformen un mate-

rial de consulta molt important per fer el seguiment de l'evolució demogràfica en la darrera dècada a Badalona.

Ha estat editat per l'Ajuntament de Badalona, i realitzat per l'Àrea de Programació, Població i Estudis, amb la col·laboració del Servei Municipal d'Informàtica i l'ajut del Servei Informàtic d'ESADE, sota la direcció d'Enric Colet i Petit, professor de Ciències Empresariales d'ESADE, i Director de Serveis de la dita Àrea.

El treball es divideix en onze capítols que tracten els següents temes:

El Territori, Evolució demogràfica, Estructura bàsica de la població, Estructura de les unitats familiars, La immigració, Nivell d'instrucció, Llengua catalana, Situació laboral, Activitats empresariales i professions, Mobilitat i mitjans de transport, i Resultats electorals.

En el primer capítol s'analiza la realitat territorial: Dades físiques i geogràfiques, Context territorial, Distribució del terme municipal, Desenvolupament físic de la ciutat, Desenvolupament urbanístic, Dades climatològiques, i Estudi sobre la contaminació ambiental.

Els diversos capítols dedicats a la demografia analitzen les dades extretes del Padró de 1986 a nivell general de ciutat i de cada un dels barris, es realitzen, a més, comparacions en referència al padró de 1981 o anys anteriors, i en altres casos respecte a dades del conjunt de Catalunya i Espanya, que situen el lector en millor posició per fer-se càrrec de la realitat actual de la població de Badalona.

Finalment el darrer capítol és una presentació dels resultats electorals a la ciutat des de 1979 fins a 1986, completant una base d'informació àmplia, que permetrà a polítics, urbanistes, economistes, etc., disposar d'una informació actual sobre Badalona per projectar el futur de la ciutat.

En conjunt és una publicació realitzada amb molt rigor, i amb profusió de taules i gràfics que la fan etenedora i amena tant per als professionals i estudiosos de les ciències socials com per al polític en general que se senti interessat a conèixer qui i com som els badalonins en l'actualitat.

Antoni Serra Isern
Demògraf

